

Павло А. Осос

ВПЛИВ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті досліджено чинники впливу на розвиток галузей національного господарства. Здійснено їх класифікацію та дано характеристику кожному виділеному чиннику. Виділено сталі чинники впливу на розвиток галузей національного господарства (релігійні, географічні, історичні та інші) та змінні чинники (політичні, інноваційні та інші). Встановлено, що кожен чинник впливу на розвиток галузей національного господарства формує модель функціонування національного господарства та, як наслідок, потребує створення відповідних інструментів для ефективного управління його конкурентоспроможністю. Проаналізовано сукупний вплив чинників на розвиток галузей національного господарства. Виявлено умови та причини зміни характеру їх впливу.

Ключові слова: національне господарство, економічна система, управління галузями, фактори впливу, економічний розвиток.

Літ. 13.

Павел А. Осос

ВЛИЯНИЕ ФАКТОРОВ НА РАЗВИТИЕ ОТРАСЛЕЙ НАЦИОНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА

В статье исследованы факторы влияния на развитие отраслей национального хозяйства. Осуществлена их классификация и дана характеристика каждому выделенному фактору. Выделены постоянные факторы влияния на развитие отраслей национального хозяйства (религиозные, географические, исторические и другие) и переменные факторы (политические, инновационные и другие). Установлено, что каждый фактор влияния на развитие отраслей национального хозяйства формирует модель функционирования национального хозяйства и, как следствие, требует создания соответствующих инструментов для эффективного управления его конкурентоспособностью. Проанализированы совокупное влияние факторов на развитие отраслей национального хозяйства. Выявлены условия и причины изменения характера их воздействия.

Ключевые слова: национальное хозяйство, экономическая система, управление отраслями, факторы влияния, экономическое развитие.

Pavlo A. Osos*

FACTORS' INFLUENCE ON DEVELOPMENT OF BRANCHES OF THE NATIONAL ECONOMY

The article explores the factors influencing on development of the national economy branches. Noted classification and characterization was given for each highlighted factor. The steady factors influencing on development of the national economy branches (religious, geographical, historical, etc.) and variables (political, innovative, etc.) have been identified. It is established that each factor of influence forms a model of functioning of the national economy and, as a result, requires the creation of appropriate tools for the effective management of its competitiveness. The aggregate influence of factors on development of the national economy branches is analyzed. Conditions and reasons for changing the nature of their influence are revealed.

Keywords: national economy, economic system, branch management, factors of influence, economic development.

Peer-reviewed, approved and placed: 10.02.2019.

* National Academy of Management. Kyiv. Ukraine.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність національного господарства є одним з пріоритетів держави. Для побудови ефективного економічного механізму необхідне розуміння наявності чинників, що прямо впливають на поточні умови, та як наслідок формують базис економічного зростання. Основними чинниками є: історичні, географічні, політичні, релігійні, інноваційні, тощо. Такі чинники можуть бути сталими або змінними. До сталих чинників ми можемо віднести географічні, релігійні, та історичні. Такі чинники мають відносно сталу форму та суттєво не змінюються на відміну від змінних чинників (політичних, інноваційних, тощо). Оскільки, чинники мають прямий сукупний вплив на формування поточних умов економічного зростання, то характер таких умов в основному змінюється під впливом змінних чинників. При цьому, національне господарство держави характеризується безпосередньо галузевою структурою. Тому, сукупність чинників створює умови, які стимулюють розвиток основних галузей національного господарства, що передбачає пошук необхідних методів та стратегій управління такими галузями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, що розглядається та визначення окремих питань, що не вирішені в обраній для дослідження проблемі.

Вплив чинників на національне господарство досліджувалося такими науковцями: Марчук Ю.В. [4], Шкурупій О.В., Базавлук Н.Г. [8], Іващенко М.В. [1]. Однак, дослідження, що проводилися раніше не враховували такого аспекту як комплексне дослідження чинників впливу на розвиток галузей національного господарства.

Метою даної статті є дослідження управління галузями національного господарства в поточних умовах сформованих під сукупним впливом сталих та змінних чинників.

Основні результати дослідження. У кожної країни світу є своєрідна індивідуальність системи національного господарства, яка виражається в розвитку тієї чи іншої галузі під впливом різноманітних чинників, а саме: історичних, географічних, політичних, релігійних, тощо.

Історичний чинник відображає певну галузь, яка розвивалася під впливом певних історичних подій. Наприклад, коли ми говоримо про мистецтво виготовлення парфумів, то перше місце посідає Франція. Chanel, Christian Dior або Estée Lauder є міжнародними лідерами продажу парфумерії та займають 30% світового ринку. LVMH, одна з флагманських компаній Франції, є найбільшою компанією з продажу предметів розкоші в світі, а французька парфумерія та косметика є одними з найважливіших брендів. Франція була, звичайно, не першою країною світу, де винайшли парфуми. У давнину древні греки та римляни були палкими користувачами ароматів та парфумерії; справді, мистецтво парфумерії можна простежити відразу до витоків західної цивілізації в Месопотамії. Парфуми використовувалися для маскування неприємного запаху тіла.

Саме в епоху Відродження духи стали особливо популярними в Європі, та були запроваджені в французьку моду Катериною Медічі, яка була дружиною короля Генрі II. В наш час парфуми котрі виготовлені у Франції особливо

цінуються у світі. Справжнє серце французької парфумерної промисловості знаходиться у невеличкому місті Грас на північному заході Ніцци [13].

З давніх часів французи володіли певними унікальними рецептами по виготовленню парфумів та з роками удосконалювали їх, щоб мати змогу задовольнити навіть найвибагливішого шанувальника парфумерії у різних куточках світу. Це дає право Франції займати значну нішу у галузі виготовлені ароматів.

Географічний чинник є значним для формування галузевої економіки. Наприклад, Норвегія омивається водами Північного, Норвезького, Атлантичного, Беренцевого морів, а також Північного Льодовитого океану. При цьому, займає стратегічне положення на шляху з Північної Атлантики до Арктики [6]. Норвежці завжди торгували рибою та пиломатеріалами, проте сучасна Норвегія є великим морським перевізником світових товарів, а також світовим лідером в спеціалізованому суднобудуванні. Разом із цим експлуатація морської нафти та природного газу у 1970-х роках стала основною морською галуззю. Тому, вже в 1990-х роках Норвегія стала однією з провідних світових експортерів нафти [12].

Враховуючи зазначене можна припустити, що саме географічне розташування Норвегії визначило основні засади розвитку економіки Норвегії.

Країна Єгипет, що на північно-східному африканському континенті характеризується наступними особливостями. Основна частина валового внутрішнього продукту країни припадає на сферу послуг (55,7 %), це зумовлено в першу чергу тим, що країна має вигідне розташування для розвитку туризму. Звичайно, що високий наплив туристів з інших країн для відпочинку на Червоному морі стимулює інвестування в будівництво нових готелів і баз відпочинку та, як наслідок створення нових робочих місць в сфері послуг. Промисловість в єгипетській економіці займає 33,1 % та представлена наступною продукцією: текстильною, харчовою, хімічною, фармацевтичною, тощо. Сільське господарство Єгипту становить лише 11,9 %. Основна сільськогосподарська продукція: бавовна, рис, кукурудза, пшениця, боби, фрукти, овочі. Зокрема, єгиптяни розводять велику рогату худобу, буйволів, овець, тощо [10]. При цьому, аграрний сектор Єгипту залишається одним з найбільш продуктивних у світі, незважаючи на невелику площу орних земель і нерегулярне та недостатнє водопостачання [11].

Разом із цим наявність/відсутність певних ресурсів в країні залежить від її географічного розташування та має прямий вплив на формування провідних галузей національного господарства.

Політичний чинник відображає вплив політики на розвиток галузевої економіки. Прикладом політичного чинника є події, що відбувалися на Кубі в період Карибської кризи.

У січні 1959 року під тиском народних протестів ставленик олігархії та міжнародної ігрової мафії диктатор Батиста покинув Кубу. Влада в країні перейшла до широкої коаліції демократичних кіл. Президентом був обраний знаний критик Батисти, ліберальний правознавець та освічений політик Мануель Уррутія. Але невдовзі владу в країні перехопив харизматичний лідер терористичних партизанських загонів "барбудос" з Сьєрра-Маєстри

полум'яний демагог, Фідель Кастро, який 16 квітня 1962 року проголосив кубинську революцію "соціалістичною" і посилив інтеграцію Куби в соціалістичний табір та зближення з Радянським Союзом. Тісна економічна й військова співпраця Куби та СРСР і розміщення радянських ядерних ракет на острові призвели до Карибської кризи 1962 року. Криза була розв'язана, коли СРСР погодився забрати ракети з острова.

З моменту погіршення стосунків із США та зближенням з СРСР понад мільйон кубинців емігрувало до Сполучених Штатів. Економічні втрати від ембарго США компенсувалися економічною допомогою СРСР.

Після розпаду Радянського Союзу і Ради Економічної Взаємодопомоги Куба зіткнулася з припиненням економічної допомоги та падінням попиту на товари її експорту, що спричинило погіршення економічної ситуації. Попри це, на відміну від країн Центрально-Східної Європи та колишнього Радянського Союзу, Куба відмовилася від впровадження рецептів Вашингтонського консенсусу, і попри певну економічну лібералізацію та залучення іноземних інвестицій, не було проведено масштабних приватизацій та дерегуляції економіки. Загалом кубинські економічні реформи були спрямовані на пристосування до нових умов за збереження командно-адміністративної системи, а не на її демонтаж [3].

Отже, для збереження авторитарного режиму кубинська влада відмовилася від проведення реформ, і як наслідок це привело Кубу до економічного занепаду.

Релігійний чинник також відіграє важливу роль для формування галузевої системи національного господарства. За релігійними переконаннями іудеям та арабам заборонено вживати свинину, що безумовно впливає на структуру м'ясної галузі у таких країнах, як: Ізраїль, Єгипет, Туніс, Індонезія, Пакистан, Бангладеш, Нігерія, Туреччина, Іран, Алжир, тощо. Зокрема, виробничі потужності м'ясної галузі у таких країнах зосереджені на переробці курятини, яловичини, ягнятини.

Партнер компанії "Гейтевей балтік" Мартінш Тікнусс вважає, що релігія Іслам забороняє споживання свинини. Таким чином, її продаж незаконний у багатьох мусульманських країнах, особливо в тих, де в рамках конституції діють закони шаріату. У країнах з численними немусульманськими меншинами (Єгипет, Бахрейн, Ліван, Дубай в ОАЕ), свинина доступна в міжнародних готелях і в деяких супермаркетах. Яловичини і курятини споживають найбільше [5]. Тому, релігійний чинник має прямий вплив на структуру м'ясної галузі в мусульманських країнах, оскільки відсутність споживання продуктів із свинини повністю виключає розвиток напрямку такого виробництва.

Для іудеїв важливо споживати лише кошерну їжу. Кошерне харчування це харчування екологічно чистими і корисними продуктами, раціональне і продумане, що відповідає законів кашрута, або кошера — визначених норм і правил іудаїзму. Звичайно, ці правила мало хвилюють людей, що прагнуть до здорового харчування: для них головне — власне продукти, і тут немає нічого незрозумілого — якщо нічого не ускладнювати. Кошерні продукти позначаються спеціальним знаком кошерності, що гарантує людині, дотримуватися

принципам кошерного харчування, їх корисність, екологічність та високу якість. Водночас коштують ці продукти дорожче, ніж звичайні, в тому числі і натуральні - право ставити на них спеціальний знак вимагає обов'язкової сертифікації, а це завжди підвищує вартість будь-якого товару [2].

Християнська мораль приділяє увагу економічній поведінці, вказуючи на відповідні моделі поведінки та надаючи рекомендації щодо етики господарювання. У Біблії існують окремі моменти, які стосуються етичної поведінки в економічній діяльності, але вони наведені як взірець. Тому, сама християнська мораль не містить жодних натяків на економічну теорію, а лише пропонує стереотипи поведінки та взірці відношення до окремих аспектів економічної поведінки: індивідуальна та колективна праця, багатство та накопичення, матеріальний добробут і злидні. При цьому, православна гілка християнства більш опосередковано впливає на економічне життя суспільства, ніж католицизм та протестантизм, оскільки втручання останніх поживаються новими документами та тлумаченнями щодо етики господарювання [1].

Чинник інновацій є одним з найважливіших, оскільки має значний вплив на розвиток усіх галузей національного господарства шляхом створення інноваційних продуктів чи послуг. Запорукою створення нового товару чи послуги є прийняття інноваційних рішень. Наприклад, такі рішення щодо виробництва електроавтомобілів повністю змінили структуру автомобільної галузі, оскільки виробництво електромобілів потребує виготовлення відповідних деталей. При цьому, товари або послуги можуть поділятися на інноваційні та ті, що містять інновації. Товарами, що містять інновації можуть бути: автомобілі, літаки, кораблі, комп'ютери, тощо. Отже, це та продукція, яка має первинну основу створення та присутня в умовах сьогодення в удосконаленому вигляді з певною історією розвитку. Наприклад, перший автомобіль був створений Карлом Бенцом, який отримав 29 січня 1886 року патент N 37435 на перший у світі бензиновий автомобіль [9]. Інновацією може бути товар або послуга, що представлена вперше. Тому, створений Карлом Бенцом автомобіль був інновацією лише у 1886 році. Суперечливим питанням в наш час є електромобіль. З однієї сторони це удосконалений вид автомобіля, а з іншої це інновація, що вже має певний вплив на функціонування інших галузей національного господарства.

Впровадження нововведень важливо також, і у виробництві інноваційних лікарських засобів — нових препаратів, лікарської форми або засобів доставки діючих речовин, захищених патентом. Їх створення і широке впровадження в медичну практику дозволяє перш за все поліпшити або навіть радикально змінити прогноз багатьох захворювань, модифікувати їх перебіг, знизити смертність, а також істотно скоротити витрати держави на лікування та реабілітацію пацієнтів, продовжити працездатний період. Такі препарати чи методики лікування дозволяють перетворити смертельні захворювання з несприятливим прогнозом на хронічні, правильне та своєчасне лікування яких забезпечить тривале та якісне життя [7].

Водночас поява інноваційної економіки зумовлює появу інноваційної інфраструктури. Адже добре розвинені інфраструктури інноваційної

діяльності здатні оперативно та гнучко реалізують необхідні у даний момент інновації, засновані на високих виробничих технологіях, здатні розгорнути інноваційну діяльність. Дані структури повинні бути універсальними, здійснювати створення будь-яких інновацій і розвиток будь-яких виробництв на конкурентоздатній основі. При цьому, має бути налагоджена гнучка система постійної підготовки та перепідготовки кадрів-професіоналів у сфері інноватики та інноваційної діяльності [4].

Враховуючи зазначене, можна припустити, що чинники сукупно впливають на характер управління галузями національного господарства, оскільки розвиток сучасного світового господарства зумовив необхідність формування підходів до управління національною конкурентоспроможністю. Враховуючи це, важливим є з'ясування чинників, які впливають на названий процес. Конкурентні можливості країни визначаються чинниками, що проявляються в господарському житті, по-перше, як сильні сторони країни, що позиціонують її у світовому економічному просторі, а по-друге, як джерела конкурентної переваги країни, показник того, як вона зможе протистояти новим загрозам з боку мінливого глобального конкурентного середовища. Виявлення і використання таких унікальних якостей дозволить країні бути конкурентоспроможною у сучасному ринковому середовищі, яке динамічно розвивається [8]. Зокрема, чинники сукупно впливають на розвиток національної економіки. Характер впливу здебільшого залежить від змінних чинників (політичних, інноваційних, тощо).

Висновки з даного дослідження. Розвиток галузей національного господарства прямо залежить від чинників, які в сукупності прямо впливають на модель розвитку національного господарства. Особливість чинників сприяє появі індивідуальних умов для побудови конкурентоздатної економічної системи.

1. Іващенко М.В. Вплив релігії на соціально-економічне становище країн світу в сучасних умовах/ Іващенко М.В.// БІЗНЕС ІНФОРМ №10-2012 - ст. 53

Ivashchenko M.V. Vplyv religii na sotsialno-ekonomichne stanovyshche krain svitu v suchasnykh umovakh/ Ivashchenko M.V. // BIZNES INFORM №10-2012 - ст. 53;

2. Кошерне харчування. Кошерні продукти та їх користь// In Moment [електронний ресурс] - <http://inmoment.com.ua/beauty/health-body/kosher-food.html>

Kosherne kharchuvannia. Kosherni produkty ta yikh koryst// In Moment [elektronnyi resurs] - <http://inmoment.com.ua/beauty/health-body/kosher-food.html>.

3. Куба (Революційна Куба)// Вікіпедія [електронний ресурс] - <https://cutt.ly/8emlNq>.

Kuba (Revoliutsiina Kuba)// Vikipediia [elektronnyi resurs] - <https://cutt.ly/8emlNq>.

4. Марчук Ю.В. Розвиток інноваційної інфраструктури як чинник підвищення конкурентоспроможності національного господарства/ Марчук Ю.В.// Інноваційна економіка 5 2014 р. ст. 43.

Marchuk Yu. V. Rozvytok innovatsiinoi infrastruktury yak chynnyk pidvyshchennia konkurentospro-mozhnosti natsionalnoho hospodarstva/Marchuk Yu.V.// Innovatsiina ekonomika 5 2014 p. – ст. 43.

5. М'ясо на експорт: на що розраховувати виробникам свинини на ринках Азії та Африки// Agravery [електронний ресурс]- <http://agravery.com/uk/posts/show/maso-na-eksport-na-so-rozrahovuvati-virobnykam-svinini-na-rinkah-azii-ta-afriki>.

Miaso na eksport: na scho rozrahovuvaty vyrobnykam svynyny na rynkakh Azii ta Afryky// Agravery [elektronnyi resurs]- <http://agravery.com/uk/posts/show/maso-na-eksport-na-so-rozrahovuvati-virobnykam-svinini-na-rinkah-azii-ta-afriki>.

6. Норвегія (географічне положення) // Вікіпедія [електронний ресурс] - <https://cutt.ly/KemrbB>.

- Norvehiia (heohrafichne polozhennia)// Vikipediia [elektronnyi resurs]- <https://cutt.ly/KemrbB>.
7. Фармацевтичні інновації сьогодні – це шанс на здорове майбутнє завтра // АПТЕКА.UA [електронний ресурс] -<https://www.apteka.ua/article/409232>.
- Farmatsevychni innovatsii sohodni – tse shans na zdorove maibutnie zavtra // АПТЕКА.UA [elektronnyi resurs] -<https://www.apteka.ua/article/409232>.
8. Шкурупій О.В. Базавлук Н.Г. Чинники динаміки економіки України та національної конкурентоспроможності/ Шкурупій О.В. Базавлук Н.Г.// Проблеми економіки №2 2014 р. – ст. 90.
- Shkurupii O.V. Bazavluk N.H. Chynnyky dynamiky ekonomiky Ukrainy ta natsionalnoi konkurentospromozhnosti/ Shkurupii O.V. Bazavluk N.H.// Problemy ekonomiky №2 2014 р. – ст. 90.
9. 122 роки тому винайшли перший бензиновий автомобіль// Gazeta.ua [електронний ресурс]- https://gazeta.ua/articles/avto/_122-roki-tomu-vinajshli-pershij-benzinovij-avtomobil/205133.
- 122 roky tomu vynaishly benzynovy avtomobil// Gazeta.ua [elektronnyi resurs]- https://gazeta.ua/articles/avto/_122-roki-tomu-vinajshli-pershij-benzinovij-avtomobil/205133.
10. Egypt - Economic Indicators // Moody's analytics // www.economy.com/egypt/indicators#ECONOMY.
11. Egypt- Agriculture// Nations Encyclopedia [електронний ресурс] -<https://www.nationsencyclopedia.com/economies/Africa/Egypt-AGRICULTURE.html> ;
12. Norway// ENCYCLOPEDIA BRITANNICA // www.britannica.com/place/Norway ;
13. Perfumes of France // About-France.com // about-france.com/tourism/french-perfume.htm;